

De Myers-Briggs Type Indicator¹

Tom Luken²

De MBTI is een schriftelijke vragenlijst, bestaande uit nog geen 100 items, die pretendeert op eenvoudige wijze het persoonlijkheidstype van de onderzochte vast te kunnen stellen.

De MTBI is bijzonder succesvol, althans in Amerika. In de Verenigde Staten wordt de MTBI jaarlijks bij meer dan drie miljoen mensen afgenomen. Een eenvoudige zoekopdracht met behulp van internet-zoekprogramma Alta Vista levert 8.596 'hits' op (vrijwel allemaal uit de VS). Dat is meer dan enige andere test, voor zover ik heb kunnen nagaan. Er zijn sites met MBTI grappen, sommigen voeren zelfs discussies over de vraag welk persoonlijkheidstype hun hond heeft. Veel van de boeken en internetdocumenten uit Amerika hebben een juichende toon, die doet denken aan populaire of commerciële praktische psychologie en soms aan een rage of sekte. Ontelbare trainingen en boeken worden in de Verenigde Staten over het onderwerp aangeboden onder titels als: "I'm not crazy, I'm just not you: Secrets to how we can be so alike when we're so different", "Please understand me" (waarvan na twee miljoen verkochte exemplaren nu deel II op de markt komt) en "Type Talk at Work: How the 16 personality types determine your succes on the job".

De MTBI is vertaald in onder meer het Japans, Frans, Spaans, Koreaans, Duits, Deens, Zweeds en Chinees. Sinds eind 1996 is een geautoriseerde bewerking van de vragenlijst ook in het Nederlands verkrijgbaar³. Zal de MBTI ook Nederland veroveren?

In deze bijdrage wordt de MBTI eerst beschreven: hoe ziet het instrument eruit en welke persoonlijkheidstypologie wordt gebruikt? Daarna volgt een kritische beschouwing van de MBTI en zijn pretenties vanuit wetenschappelijke, psychologische criteria. Tot slot wordt ingegaan op de mogelijke waarde van het instrument voor de praktijk van de loopbaanadviseur en wordt een conclusie getrokken.

Beschrijving van de MBTI

Vorm

De MBTI kent verschillende vormen. Al jaren circuleren er diverse vertalingen en experimentele versies. De in 1996 in Nederland uitgekomen 'officiële' versie is Vorm G, die op zijn beurt twee varianten kent. De ene variant is een 'doordrukversie': de antwoorden van de cliënt drukken min of meer helder door op een scoringsformulier op de laatste bladzijde van het vragenboekje; hiermee kan hij/zij zelf de uitslag berekenen. Bij de tweede variant berekent men de score met behulp van nakijkmallen.

De vragenlijst omvat 94 vragen. De cliënt moet steeds uit twee (in een enkel geval drie) antwoordalternatieven kiezen. Bij ongeveer de helft van de vragen gaat het erom "welk antwoord het best verwoordt hoe u zich meestal voelt of gedraagt", bijv: Bent u doorgaans (a) zeer contactvaardig of (b) eerder stil en terughoudend? Bij de andere helft van de vragen gaat het erom "welk van beide woorden u het meest aanspreekt", bijv. (a) maken of (b) creëren.

De distributeur voor de Benelux stelt verschillende brochures beschikbaar waarmee de cliënt en/of opdrachtgever de uitslagen kunnen interpreteren. Voorwaarde voor gebruik is het volgen van een cursus van drie of vier dagen⁴, afhankelijk van de aanwezige kennis over psychometrie.

De resulterende schalen

De MBTI resulteert in scores op acht schalen, die vier bipolaire duo's vormen.

De eerste van de vier bipolaire duo's geeft antwoord op de vraag waaruit de persoon haar energie haalt. Wanneer men hoog uitkomt op Extraversie (E) haalt men zijn energie uit de buitenwereld, uit andere mensen, activiteiten, dingen. Hoog op Introversie (I) betekent dat men energie krijgt uit de interne wereld van ideeën, emoties en indrukken.

Het tweede duo gaat over de vraag hoe de persoon waarneemt, waar hij/zij aandacht aan besteedt. Een hoge score op Observatie (S - de afkortingen zijn overgenomen uit de Amerikaanse versie en komt in dit geval van 'Sensing') betekent dat men een voorkeur heeft voor het verwerven van informatie door gebruik te maken van de vijf zintuigen en aandacht te besteden aan het bestaande, de concrete feiten. Hoog uitkomen op Intuïtie (afgekort met N, omdat de I al gebruikt is voor Introversie) wijst erop dat men vooral gebruik maakt van 'het zesde zintuig'. Dit hangt samen met een meer theoretische inslag en een gerichtheid op de toekomst.

Bij het derde duo gaat het om de manier waarop men beslissingen neemt. Een hoge score op Reflectie (aangegeven met de T van Thinking) wijst op een voorkeur voor beslissen d.m.v. een logische en objectieve ordening van informatie. Hoog uitkomen op Gevoel (F van Feeling) betekent dat men op een meer persoonlijke, subjectieve manier met informatie omgaat.

Het laatste duo gaat over levensstijl. Beheersing (aangegeven met de J van Judging) wijst op een voorkeur voor een gestructureerd en georganiseerd leven. Perceptie (P) wijst op een voorkeur voor een spontaan en flexibel leven.

Persoonlijkheidstypen

De scores op de vier begrippenparen leveren vier voorkeuren op die samen het MBTI persoonlijkheidstype vormen. Dit is het uiteindelijke resultaat van het invullen en scoren. In totaal zijn er zestien typen, die worden aangeduid met de letters van de vier voorkeuren. Er bestaan talloze brochures, boeken en internetdocumenten waar men beschrijvingen kan vinden van de persoonlijkheidstypen. Zo leest men bijv. over het type ENTP: "Snel, vindingrijk, goed op veel domeinen. Stimulerend gezelschap, zijn alert en openhartig. Kunnen discussiëren voor het plezier waarbij zij om het even welke kant kiezen. Vindingrijk bij het oplossen van nieuwe en uitdagende problemen, maar kunnen routinetaken verwaarlozen. Hebben de neiging om

van de ene naar de andere interesse te schakelen. Vaardig in het vinden van redenen voor wat zij willen." (Briggs Myers, 1995)

Wat is de MBTI waard vanuit wetenschappelijk oogpunt?

Theoretische basis

De schalen en persoonlijkheidstypen van de MBTI vinden hun basis bij de bekende, zij het niet onomstreden Zwitserse psychiater Carl Gustav Jung (1875-1961) en met name diens in 1921 verschenen boek over psychologische typen. Jungs theorieën zijn niet zonder problemen. Behalve dat Jung niet altijd makkelijk te volgen is vanwege zijn schrijfstijl en vanwege overlap en verschuivingen in zijn omschrijvingen, omvatten zijn typen trekken die empirisch niet blijken samen te hangen. Hij stelt bijv. dat extraverten moreel conventioneel zijn, maar in werkelijkheid is dit even vaak waar als onwaar (McCrae en Costa, 1989).

Men kan zich bovendien afvragen of de MBTI een goede operationalisatie is voor Jungs theorie en begrippen. Jung gaat uit van een ingewikkeld samenspel van bewuste en onbewuste factoren. Men denke aan zijn begrippen 'anima' en 'animus', die staan voor de altijd aanwezige, zij het meer of minder sterke vrouw in de man en de man in de vrouw. Volgens McCrae en Costa zou Jung het niet eens kunnen zijn met een operationalisatie van zijn theorie met behulp van een vragenlijst die uitsluitend een appel doet op de bewuste kant van de persoonlijkheid. Of zij daar gelijk in hebben valt nog te bezien. Op het internet⁵ wordt althans geciteerd uit een brief uit 1950 van de toen 75-jarige Jung aan Isabel Myers-Briggs, waarin hij zegt haar inspanningen niet te willen of te kunnen bekritisieren en haar zelfs aanmoedigt.

Hoe dan ook, op verschillende punten blijken de onderzoeksgegevens met de MBTI niet in overeenstemming met Jungs theorieën. Zo zouden mensen volgens Jung bij het ouder worden hun hulpfuncties (d.w.z. de niet dominante functies) in een 'individueelproces' moeten ontwikkelen. De MBTI daarentegen beschouwt de voorkeuren als bij de natuur van de persoon behorend, net als links- of rechtshandigheid. En inderdaad blijkt uit de onderzoeksgegevens met de MBTI niets van individueelprocessen, althans volgens McCrae en Costa (p. 32), die concluderen: "...those who embrace Jung's theory should probably avoid the MBTI".

Psychometrische kwaliteiten

Alert Management Consultants, de officiële distributeur van de MBTI voor de Benelux, prijzen het instrument aan als 'uiterst betrouwbaar' en 'door honderden onderzoeken tijdens de laatste 50 jaar gevalideerd', maar hierop valt het een en ander af te dingen. Het is waar dat er in Amerika veel onderzoek rond de MBTI is verricht. De resultaten zijn echter vaak gemengd of onduidelijk, dus lang niet altijd positief (zie bijv. het overzicht van Fitzgerald en Kirby, 1997).

In de Nederlandse situatie is met de Nederlandse versie nog slechts weinig onderzoek verricht. Vermeulen (1996) analyseerde de MBTI scores van in totaal 362 cliënten van een psychologisch adviesbureau. Uit zijn berekeningen blijkt dat de betrouwbaarheid⁶ van geen van

de acht schalen volgens de normen van de COTAN (Commissie Testaangelegenheden van het Nederlands Instituut van Psychologen) 'goed' genoemd zou kunnen worden. De betrouwbaarheid komt nergens hoger dan .82 (bij de schalen Beheersing en Waarneming). Twee schalen (Intuïtie en Gevoel) hebben een betrouwbaarheid lager dan .70 hetgeen als onvoldoende moet worden gekenschetst. De eerlijkheid gebiedt hieraan toe te voegen dat talloze andere in de praktijk in Nederland gebruikte persoonlijkheidstests op dit punt niet beter scoren.

De gegevens over de validiteit⁷ zijn evenmin om over naar huis te schrijven. De verwachte correlaties met andere tests komen in het overgrote gedeelte (20 van de 27) van de gevallen niet uit. "Deze cijfers geven geen aanleiding om de MBTI tot een valide instrument te bestempelen", concludeert Vermeulen.

Mogelijk één van de belangrijkste psychometrische problemen bij de MBTI ligt in de dichotomisering bij de schaalduo's: een cliënt die score 11 heeft bij Extraversie en 10 bij Introversie behoort bij de Extraverte persoonlijkheidstypen, net als iemand bij wie de scoreverhouding 20-1 is. Bij de omzetting van de schaalscores tot de persoonlijkheidstypen treedt aldus een aanzienlijk informatieverlies op. Deze gang van zaken is eigenlijk alleen te verdedigen als de schaalscores bimodaal oftewel tweetoppig verdeeld zouden zijn. Hiervan is echter geen sprake. Ook de MBTI schalen zijn 'normaal' verdeeld (veel scores in het midden, weinig aan de extremen).

De waarde van de MBTI voor de praktijk

Op grond van de kritiek die vanuit psychometrisch oogpunt op de MBTI geleverd kan worden is het niet verwonderlijk dat er ook tegenstanders van het instrument zijn. Zo schrijft de auteur van de 'Skeptic's Dictionary' op internet over de MBTI: "The test encourages and embraces harmful delusions"⁸. Heeft hij gelijk?

Ruud Boerkamp van Psychologisch Adviescentrum Rotterdam en Bernard Wormgoor, adviseur bij het Mobiliteits- en Leercentrum van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, vinden de MBTI een nuttig instrument. Zij vertellen frappante verhalen, bijv:

- Een manager realiseert zich n.a.v. zijn MBTI uitslagen waarom hij het in zijn sterk beheersmatige omgeving niet naar de zin heeft en wordt tot zijn tevredenheid binnen zijn bedrijf leider van innovatieprojecten.
- Een adviseur is in eerste instantie verbaasd over zijn hoge uitslag op Intuïtie, maar geeft zich er in tweede instantie rekenschap van dat hij naar buiten toe weliswaar heel rationeel is, maar dat de ratio van binnen gestuurd wordt door intuïties. Dit is voor hem een eye-opener en hij leert bewuster en met meer vertrouwen met zijn intuïtie om te gaan.

Op zich ogen deze verhalen wellicht niet spectaculair, misschien zelfs wat simpel, maar zo is dat nu eenmaal vaak bij eye-openers. Zeker is, dat de MBTI soms (want lang niet alle cliënten zijn even enthousiast) mensen bewust maakt van een bepaalde kant van zichzelf. Bij mensen 'die niet lekker in hun vel zitten' of bij samenwerkingsproblemen kan de MBTI inzicht geven in wat er mogelijk aan de hand is en daarmee de richting voor een mogelijke verbetering. Be-

langrijk bij dit alles is dat de MBTI persoonlijkheidstypen steeds beschreven worden in positieve, opbouwende termen: het instrument helpt mensen daardoor zichzelf en anderen te accepteren zoals ze zijn. Het ene type is niet beter dan het andere type. Wel kunnen ze elkaar aanvullen en van elkaar leren. Deze benadering maakt dat de MBTI uitdrukkelijk niet bedoeld en ook niet geschikt is voor selectie-vraagstellingen. De MBTI kan wel een hulpmiddel zijn bij verheldering van samenwerkingsproblemen en bewustwording en zelfacceptatie bij loopbaanvragen.

Al met al lijkt het erop, dat, gezien de psychometrische zwakke punten, niet uitgesloten kan worden dat de MBTI wel eens 'delusions' op kan leveren. Als dat het geval is, lijken ze echter weinig of niet 'harmful'. Zij lijken vaak eerder weldadig. De positieve benadering stimuleert en moedigt aan. Het onderliggende begrippenkader is voor veel mensen (zie bijv. ook Razenberg en van den Bosch, 1997) kennelijk buitengewoon inspirerend.

Zelf zou ik echter de voorkeur geven aan een andere nieuw instrument, de NEO PI-R⁹. Wat er gemeten wordt komt in wezen ongeveer op hetzelfde neer, zoals McCrae en Costa (1989) laten zien. Alleen zijn de hoofdschalen van de NEO aanzienlijk betrouwbaarder (.86 tot .92) dan die van de MBTI. De NEO meet ook 'negatieve' aspecten, die bij loopbaanvraagstukken van groot belang kunnen zijn, o.m. in de schaal Neuroticisme. Voorts levert de NEO PI-R aanzienlijk gedifferentieerder uitslagen in de vorm van 15 'facetschalen' (die overigens ook lang niet allemaal betrouwbaar zijn). Een mogelijk nadeel is dat de NEO meer aan de oppervlakte blijft.

Persoonlijk heb ik nooit zo gehouden van typologieën. Typen suggereren dat verschillende trekken bij elkaar horen en bieden kant en klare, stereotype rolinvullingen. "Drogbeelden omtrent zichzelf kunnen tot krukken worden, nuttig voor hen, die niet in staat zijn alleen te lopen; maar zij vergroten de innerlijke zwakheid", schreef Fromm (1971). Ik geloof dat er iets van een evolutie optreedt van denken in typen naar denken in trekken naar denken in vormen die de verbondenheid van de persoon met de plaats- en tijdgebonden context in acht nemen (bijv. de narratieve benadering). Ook vanuit dit perspectief heeft de NEO een streepje voor boven de MBTI.

Literatuur

Briggs Myers, I. *Inleiding tot Type*. Alert Management Consultants, Brussel/Gorinchem, 1995.

Fitzgerald, C. en Kirby, L.K. *Developing Leaders: Research and Applications in Psychological Type and Leadership Development*. Davies-Black, Palo Alto, California, 1997.

Fromm, E. *De angst voor vrijheid: De vlucht in autoritairisme, destructivisme, conformisme*. Bijleveld, Utrecht, 1971 (oorspronkelijke uitgave 1941).

Jung, C.G. *Psychologische typen*. Servire, Wassenaar, 1975.

McCrae, R.R. en Costa, P.T. jr. Reinterpreting the Myers-Briggs Type Indicator from the perspective of the five-factor model of personality. *Journal of Personality*, vol. 57 (1989), nr. 1, p. 17-40.

Razenberg, K. en Van den Berg, A. *Het principe van de quaterniteit als algemeen denkraam*. Damon, Best, 1997.

Vermeulen, J. *Een validatieonderzoek van de Nederlandse versie van de MBTI: Werkstuk onder supervisie van Dr. A. Evers*. Universiteit van Amsterdam (faculteit psychologie), maart 1996.

---

¹ Deze tekst is gepubliceerd in het tijdschrift *Loopbaan*, jaargang 4, nr. 3 (dec. 1998), p. 22-25.

² Tom Luken is arbeids- en organisatiepsycholoog, gespecialiseerd in loopbaanvraagstukken, zelfstandig gevestigd te Amsterdam.

³ De officiële vertaler en distributeur van de MBTI in de Benelux is: Alert Management Consultants, Stephensonweg 8, 2-B, 4207 HB Gorinchem, tel. (0183) 624692. Een set van 25 MBTI's kost f 1.450,- inclusief brochures. Zonder brochures kost een set f 975,-.

⁴ Kosten: f 3.000 resp. f 3.650,-.

⁵ <http://www.typeworks.com/jungmbti.htm>

⁶ De betrouwbaarheid van een test geeft aan in hoeverre deze goed meet. Een test is betrouwbaar (bijv. >.85) als hij nauwkeurig meet en toevalsfactoren op de uitslag weinig invloed hebben.

⁷ De validiteit van een test geeft aan of hij het goede meet. Een test is valide als hij meet wat hij pretendeert te meten, hetgeen moet blijken uit correlaties met 'real life' criteria of met andere tests.

⁸ "Deze test kweekt en omarmt schadelijke waanvoorstellingen".

⁹ De NEO PI-R is een persoonlijkheidstest waarmee de 'big-five' persoonlijkheidstrekken worden gemeten: Neuroticisme, Extraversie, Openheid, Altruïsme en Consciëntieusheid. Voor psychologen verkrijgbaar bij Swets Test Services, tel. (0252) 43 53 75.